

הם, ולדברי מהר"ם דכתראי ובר סמכא הוא, ואיהו נמי מייתי ראייה טובא לדבריו כדאיתא באשירי הלכות מקואות¹⁰. אמנם מצאתי בא"ז גדול¹¹ שכתב לשון רשב"ם וז"ל: ומיהו אנו בזמן הזה לא קי"ל כאבזה דשמואל דעביד לבנתיה מקואות ביומי ניסן משום שמא ירבה נוטפים על הזוחלים, אלא טובלין בכל הנהרות משום דרביית נוטפין מילתא דלא שכיחא היא, ע"כ. מלשון זה משמע דבזמן הזה אפילו לאבזה דשמואל ליכא למיחש ואיהו דקעביד מקואות ביומי דניסן, היינו בבבל או בארץ ישראל דהוי שכיחא רביית נוטפין. ואידך דשמואל נמי דקאמר אין המים מטהרין בווחלין אלא פרת ביומי תשרי, קאי דווקא אכיוצא בו דפרת כגון שאר נהרות א"י ובבל דהוי שכיחא בהו רביית נוטפין¹².

7 ושמעתי מקשים¹⁵ מ"ש נוטפים דפוסלין זוחלין ברבייתן ומפקי להו מתורת זוחלין, ומים שאובין דפוסלין לגמרי המקוה ואפ"ה אם היה כבר מקוה שלם של מ' סאה ונפלו לתוכו אפילו אלף סאין שאובין בבת אחת לא יפסלוהו ואין לומר דהיינו טעמא דשאובים הואיל ולא חשיבי כלל לטהר הטמא בשום צד בטילות הם לגבי מקוה שלם דמ' סאה אפי' רבו עליהו טובא. אבל נוטפים בווחלין דנוטפים נמי חשיבי לטהר הטמא באשבורן מש"ה לא בטילין לגבי זוחלין היכא דרבו עליהו, וכיון דלא בטילי נמצא הטובל בנהר זה דרוב המים נוטפין הן וקטביל בהו דרך זחילתן לא עלתה לו טבילה, ע"כ הך טעמא ליתא. דא"כ לפי זה מים שרבו עליהם שאובים עדיין יהא מטהר בווחלין מפני ששאובין דלא חשיב בטילי כיניהם. ובאשירי¹⁶ מייתי מפ"ק דמקואות¹⁷ דתנן מעיין שרבו שאובין שוה למקוה שוה למעיין, שוה למקוה שאינו מטהר אלא באשבורן, שוה למעיין לטהר בכל שוה, ומפרש התם הטעם מ"ש אישבורן מפל שוה.

אפ"ס תימא הוא שהרי עינינו רואות שרוב נהרות שלנו מתגדלות יותר מכפל כמה פעמים כשהגשמים מרובים, וא"כ אינו אלא מימי גשמים או משום דמכיפיה מיבריך. וגם מאידך סברת דר"ת דאין טיפה יורדת מלמעלה שאין שתיים עולות כנגדם מלמטה כדקאמר פ' קמא דתענית (כה, ב), ואהנך סברות דר"ת פליגי הגאונים כדפרישית לעיל, וא"כ גם בזמן הזה יש לחוש. והיינו צריכים לומר בדוחק דסבר רשב"ם דקים לן בזמן הזה דנהרות שלנו אין דרכן להתגדל מן הנוטפין רק ממקורם. ותו דבמרדכי¹³ כתב בשם רמב"ן¹⁴ דצריך לתת לב אם הנהר קטן כ"כ שאם היה כזה הנהר בא"י שאין הגשמים מצויין שם היה מכוב פעם אחת בשבוע יש לחוש בו לרביית נוטפים על הזוחלין. ומשמע שם במרדכי דהך פיסקא אפילו לפירוש ר"ת קאמר לה. והנה עינינו רואות שבשנה שחמה קצת שאין הגשמים מצוין רק כמו שהוא בא"י שכמה נהרות מכזבים אפילו בשנה אחת כה"ג. לכך נראה מה שהקילו קדמונינו ולא מיחו בדבר משום דחשו לכמה עיירות ומקומות שנתפזרו שם היהודים לאחת ולשנים ולשלשה, ואין ספק בידם לחפור להם מקואות, והעיירות יושבין על הנהרות ואי הוי קאסרי להו לנשי לטבול בנהרות היו צריכים בכל טבילה לטרוח וללכת לאיזה קהל אשר תיקנו להן מקואות, ומתוך רוב טירדא זו אתי לזלזולי בטבילה לגמרי, כמו ששמענו שבמקצת ארצות הרחוקות דלא שכיחי בהו נהרות מזולזלי טובא בטבילה מפני הטורה. ואפשר נמי הואיל ואין טבילת גידה מפורשת בתורה אלא שהגאונים דקדקו לה מן הדרשות יש לחוש דאתי לזלזולי ביה טפי.

ולכן נראה לתרץ בטעם יפה כמו שהבנתי הדברים מדברי אשירי בהלכות מקואות¹⁸, דמייתי כמה משניות להוכיח דמקוה של מ' סאים לא יפסלוהו אפילו אלף סאין שאובין. וכתב לבסוף דא"צ ראייה כ"כ דהסברא נותנת דכיון דיש כאן כבר מקוה שלם כל השאובין שיפלו לתוכו נעשו כולו זורעין בתוכו והרי הם כמחוכרים דכשרים לטבול בהן. וכעין זה פרש"י פ' כל שעה¹⁹ דהא דמים טמאים נטהרים ע"י השקה במקוה משום דהיינו זריעתן כמו חישין שנטמאו וזרען בקרקע ונשרשו נטהרו. ומהשתא יתיישב שפיר מ"ש שאובין דלא פסלי מקוה ברבייתן ונוטפין פסלי זוחלין ברבייתן. והיינו טעמא דפסול דשאובין הוא משום דתלושין הן ובאים ע"י תפיסת בני אדם, כדאיתא במרדכי בהלכות מקואות²⁰ ומייתי לה מתורת כהנים, ולהך פסול מהני זריעה דכשיפלו לתוך המקוה שלם יתחשבו כולם מחוכרים. אבל פסול דנוטפין שאינם מטהרים ע"י זחילה אינו מטעם זה כלל, דנוטפים במקוה שלם חשיבי שפיר מחוכרין ואין בהן תפיסת ידי אדם שהרי נטפו כך להיות מקוה בידי שמים, ואפ"ה אין מטהרין אלא באשבורן ולא ע"י זחילתן. אלא ע"כ טעם אחר הוא מה שהוא או גזירת הכתוב ולהך פסול לא מהני זריעה, דזריעה לא מהני אלא לשויה לתלוש מחוכר²¹).

דגה"ה: ולהאנו גאון דפסול לא רוצה טעם כשר מדלוריימא²² מחיטא שפיר דפסול טעפין דלוריימא ולכן ממיר טפי, ע"כ.

רצ"ד. 10. שם. 11. ח"א סי' שטי"ג סט"ו. 12. ע"י או"י (ח"א סי' של"ז ס"ט). 13. הלכ' נדה ומקואות סי' תשמ"ה. 14. צ"ל רא"ם — בספר יראים סי' קצ"ב. 15. ע"י היטב ריטב"א ונימוק"י נדרים (מ, ב) בשם הראב"ד וע"ש הר"ן ד"ה נמצא. 16. הלכ' מקואות סי' א'. 17. משנה ז'. 18. שם. 19. פסחים לד, ב ד"ה מי. 20. סי' תשמ"ה. 21. רמ"א (יו"ד סי' ר"א ס"ב) וע"י נ"כ. 22. ע"י תשו"ר ר"י מגאש (סי' מ"ט) ומש"כ שם בהצ"ר באורך.

מקואות (5)
 פ"ב פ"ג פ"ד פ"ה פ"ו פ"ז פ"ח פ"ט פ"י פ"יא פ"יב פ"יג פ"יד פ"טו פ"טז פ"יז פ"יח פ"יט פ"כ פ"כא פ"כב פ"כג פ"כד פ"כה פ"כז פ"כח פ"כט פ"ל פ"לא פ"לב פ"לג פ"לד פ"לה פ"לז פ"לח פ"לט פ"לכ

ס' הנהגה במעשה
עורר קטן.
כח פ"ה מ"ה.

דאמרינן במעיינן שהוא מושך כנדל הרי הוא כמות שהי' עד מקום שהיה [מושך]. קאמר
אבל משם ואילך אינו כדנין מעיינן העומד לטהר באשבורן, והכי מפרש בתוספתא מקוואות
עד כאן לשון הרב ז"ל. ומ"מ גם מדברי הרב ז"ל נלמד דאפילו חוץ ממקום שהיה נכנס
להלך כל שרבו הזוחלין מטהר אפי' בזוחלין, דהא אבוה דשמואל לא היה חושש אלא משום
[שמא] ירבו נוטפינן על הזוחלין. ואפי' תמצא לומר דלאו דוקא רבו אלא מחצה על
מחצה, ולא נקט רבו אלא משום דאיפשר לצמצם שיהו מחצה על מחצה, מ"מ בריבוי
הזוחלין שמענו שלא היה חושש, אע"פ שהגבנים כמעיינן העומד ויוצא עכשו וזוחל. ובין
למה שאמרתו בין לדברי הרב ז"ל נלמד כן, וכיון שנתבאר שאין המעיינן נפסל בשאיבה
על הדרכים שאמרנו, אין הפרש בין שנפלו שאובין תחלה למקוה עד שלא ימשך שם
המעיינן, ובין שקדם להם המעיינן, דלעולם אין המעיינן נפסל בשאיבה. וכן כתב הראב"ד ז"ל
וכן אין המעיינן נפסל בשנוי מראה כמקוה, כן כתב הראב"ד ז"ל. וזה לשונו, ובדין המעיינן
לא שמענו אם הוא נפסל בשנוי מראה אם לאו, אלא אין לנו כלשון משנתנו, ולא מציינו
המעיינן משנתה אלא בשני דברים. שאם עשאו כולו שאוב שהוא נפסל לגמרי, ואם רבה
עליו מים שאובין נפסל בזוחלין מלטהר. כדתנן בפרק מעין שהעבירו על גבי השוקת

שולי האדרת

והונו דהס' לא נחלקו בגוונ' הכיבון והמעטו אלא במציאות
המים, דלמחר מרובין הזוחלין משום דמכופיה מיצריך, ולהאי
מ"ד חיישין לנטעין מרובין. ולכן כשלמדנו לחד מהס' דמוטעין
לא פסלי המרובין, ידעין דגוי"ע הכי סבירי, משום דלא פליגי
בזה. אצל הרא"ש דמוקוס משנה ג' דמקוס מהלכו אפילו
מרובין לא פסלי, וה"ש שאין לדון צמעותן שפסלו. וי"ל,
דדרך הרא"ש להעתיק לשון הר"ש, וכיון דבעיקר החידוש
דבגובה מועטין לא פסלי, מודה הרא"ש, אי"כ לא איכפת
אם מציא הרא"ש בלשון הר"ש, ולא נחית לאחויי מהמשניות
הקודמות.

ומה שכתב שם, או שמה לדיוקו איצטריך דוקא רבו כו',
נראה דכוונתו דמחצה על מחצה לא מהני. ואין לשאול דבפי'ק
קתני ושרבו עליו מים שאובין, דמשמע מחצה על מחצה לא.
לאו קשיא היא, דאפשר משום מעלה ג"ש נקט, וכמ"ש לעיל.
וצר"ל דהקשה מכאן למה דלמחר שמואל צנדרים ע"ש.
ולדאי חירוףא אפשר דפליג אחריון קמיה, ויכול לסבור דאם
רבו לגובה אפילו צמעותין בשר, ואמנם כ"כ רבנו כחן בשער
המים ובמקום שלא היה מהלך קאי, דלמ"ה אפילו מרובין
כשרים, וא"כ לפי"ז חו אפשר לפשוט דהרא"ש מודה ברבו
זוחלין דמטהר אפילו במקום שלא היה מהלך בתחילתו. מיהו
בפשיטות נראה דקאי על מה דקאמר ברישא דבגובה קאי.

[ג] ודעת הר"ן צנדרים מ"א, ובשבת ס"ה, צ ג"כ כשומע
הרשב"א והרא"ש, דברבינו מוטעין או שאובין אין המעין
נפסל במקומו, ורק במקומות שלא היה מהלך מתחילתו אינו
מטהר אלא צאצורין. אלא שהוא סבר דאין לחלק בין דין
צאצורין לדין כל שכוח, ואם עדיין דין מעיין עליו לכ"ש, ה"י
מטהר בזוחלין, ולכן פי' דמתניתין מקומות מקומות קתני
ובמקומות החדשים צני מ"ס ואצבורן. ויש להקשות לפירושו
מה דחשיב צפי"ק בין חשבון המעלות אה דין המעין שמימינו
מוטעין ושרבו עליו מים שאובין כו', דבשלמא לשי' הר"ש
והרא"ש קתני מעלה כל שהוא, והיה מעלה אמלעית בין דין
המקוה דצני אצבורן ומ"ס, לבין מעלה המעין דמטהרת

בזוחלין. ובכ"ש. אצל לפי הר"ן נמלך שאין כאן שום מעלה
אמלעית אלא רק חלוקי מקומות. וצדוקא לריך לומר, דשני
כחן מעלה המעין המוטע לטעין שאין רוב שאובין פוסלין
בשרותו לכה"פ לטהר צאצורין. ועי"ל, דחתי מעלה המים
שצחיבור אחד יש בהם מקומות מקומות, ואפשר שיהא בהם
גם דין המעין. וכן באותו קיבוצ' המים, אלא במקום אחר
יש לו דין המקוה.
מה שכתב הר"ן דהראב"ד נמו סבר הכי, המעין צראצ"ד
צבעל הופש צניס [והב"ה רבנו בשער המים וכן צני'
הצואהו], יראה שפי' כפי' הרשב"א. וריך לומר דלא נחלקין
הר"ן דהראב"ד סבר כך אלא רק לענין חילוק המקומות אם
היה מהלך חי לאו, ודל"ה כ"ש, [ואפשר נמי דלא כ"ה דפקק
כשמואל דמכופיה מתברין]. וכן לענין רבו זוחלין במקום
שלא היה מהלך.

לשיטת הר"ן דמקום שלא היה מהלך. כיוי במקוה וצני'
מ"ס ואצבורן, מ"מ המים מטהרין אם היו שאובין, משום
דנשיקו למעין.

ובר"ן שם צא"ד, וסיפא קתני דאם היה עומד כו', צ' דייס
יש בו דמקום דלא היה מהלך מתחילתו, שזה למקוה כו',
ובמקום שהיה עומד מתחילתו, שזה למעין כו'. מבורר,
דאע"פ דעכשו המשך והחילוף חם מקום עמידתו מ"מ דין
מעין על אותו מקום. ולעיל כתבנו דהרא"ש אפשר דגם אותו
מקום שהיה עומד, כיון שע"י רבייה נעשה זוחל אין מטהר אלא
צאצורין. וכ"מ קת' צראצ"ד צבעל הופש שכתב דפרת ה"ה
כמעין העומד ומפני ריבוי המים של גשמים הוא נמשך ע"י,
דגרא"ה דכוונתו דגם מקום שהיה עומד כיון שנטשה נמשך
ע"י מוטעין חשו ציב לעצול אלא רב צאצורין [כ"ז לפי'
גראסנו צצעה"י וכ"ה גי' רבנו בשער המים. אצל צצני'
הביאו בלשון אחר ואין מותרת משם כלל דמקום שהיה עומד
ל"מ צהילה. ח"ל וכל הבהרות וכו' ונפסקין לגמרי ממקום
שאפסקים ולמטה לא תעלה בהם עציבה כו', אותן הכרוכות
וכתולים ח"י נותן צכן דין מעיין העומד כו', ע"ש דעל מקום

ע"כ, ולא עוד אלא אפילו
למראהו, אם חזר והמשי
הפיו. דאין המים נפסל
שאובין, כשם שהגומא מ
השאובין על המעיינן, ול
היא מטהרת מפסול מרז
כתב הראב"ד ז"ל משום
[ה]עתה יש לבאר מהו לו
אמר רב מיטרא במערב
מברין, ופליגא דשמואל
בלבד, אבוה דשמואל עו
קמיינתא דשמואל דאמר
הגשם אין הגוטפינן (רב)
שיוהד מלמעלה שאין ת

אלה כיה שם כלל קאי, וממ
אצל תימא קת' דא"כ מה חי
לעומד ואחרי ואחרי חד דינא
דין מעין לגמרי ציב למק
כמקוה, ופשיטת המשנה כ
לעומד.

[ד] ודעת הרמב"ם צפירוב
פי"ט ה"ה וחי"ג וצ"הו ה'
בין הוסיף בגומא המעין כי
כל המים הצאים עליהן אפ
מח המעין ומטהר בזוחלין צ
אם רצה צמשך המעין אם
צמקוס שהיה מהלך צו ממ
הר"ן דרצה צמקוס משך כנו
כל מקום המעין לדין זוחל
ע"י צצני שפירש דנפסל לג
ז"ל אין הברכה לכה, ולא דרבה
משנה דפי"ק מ"ז בריב"ה ש'
הרביעית דמטהר צאצורין ו'
דמפליג בתוספתא צין נתי
קאי, אצל צמשך אפילו לא
צכללן מדוקדקין בלשון הרי'
מעין המשך והעומד, וזה
ועי"הם בריב"ה בגומא המעין
לחך המעין וכה"ה כמו ש'
המים צמקוס. וסיפא צנ
הגומא והומטבו והרי המי
[ומלשונו ז"ל משמע דמק
זוחל מטהר בזוחלין, והע'
חשיב, ואע"פ שאחילתו לא
ובחמת שצ"ה וכלל גם הדין
ללא מתחצ, ומאי דנקט
דצוחת אשמעינן דאע"פ

ספר גורו הבית הרשב"א

כ"ב, ולא עוד אלא אפילו מקוה שנפסל בשנוי מראה כמו שכתבנו למעלה, עד שחזרו מים למראיהן, אם חזר והמשיך עליו המעיין הרי זה כשר, ואע"פ שלא חזרו המים למראיהן, לכיון דאין המים נפסל בשנוי מראה, וגם אינו נפסל במים שאובין, אע"פ שריבה עליו מים שאובין, כשם שהגומא מטהרת מפסול שאיבה בהמשכת מעין לתוכה, דלא שנא שבאו השאובין על המעיין, ולא שנא המעיין על השאובין, דכשרין להטביל בהן בכל שהן, כך היא מטהרת מפסול מראה בהמשכת מעיין לתוכה, ולא בעינן שיחזרו למראה המים, כן כתב הראב"ד ז"ל משום אחרים וגם הראב"ד ז"ל מסכים לזה. L

[ו]עתה יש לבאר מהו לטבול בנהרות, גרסינן בנדרים פרק אין בין המודד (ס), אמר רבין אמר רב מיטרא במערבא סהדא רבה פרת, ופליגא דשמואל, דאמר שמואל נהרא מכיפיה מבריק, ופליגא דשמואל אדשמואל, דאמר, אין המים מטהרין בזוחלין אלא פרת ביומי תשרי בלבד, אבוא דשמואל עבוד לבנתיה מקואות ביומי ניסן [ומפצי ביומי תשרי], ולהיהיא קמייתא דשמואל דאמר נהרא מכיפיה מבריק, מותר לטבול בנהרות, דלעולם אפילו ביום הגשם אין הנוטפין (רבו) [רבין] על הזוחלין, וכדאמרין בעלמא (ס), אין לך כל טפה וטפה שיורד מלמעלה שאין תהום עולה לקראתו טפחיים, שנאמר (ט) תהום אל תהום קורא לכל

שולי האדרת

מכל מקום במקום שהיה עומד בתחילתו מעבר בשלזבין. ומכל מקום על הרמז"ס קשה אמאי השמיט בהלכות החוספתא, וכבר תמה הראב"ד ז"ל בזה. ובהלכה י"ג כתב ואם רבו הטופים על הזוחלין, [מעצתו דר"ג יליף], וכן אם רבו מי הגשמים על מי הנהר [זה למד מדין הנהרות שנגזרים מ"א. ושנת ס"ה]. אינם מטבירין בזוחלין אלא באשבורן, ולא חילק כלל בין מקום שהיה מהלך או במקום שנתרחב, אלא ע"כ הוונתו כן בשריבה במשך המעיין, וכמו שדייק בלשונו מי גשמים על מי הנהר. ובזה כל שרבו אפילו במקום שהיה מהלך נפסל לדון הזוחלין. ומתקחין דפ"ק השתא ספיר בריבא במשך המעיין, דלא אפילו אלא נהרעז מעבר רק באשבורן.

והנה מה דדחק הרמז"ס לחלק בין ריבא בגומת המעיין או במשך, ע"כ משום דקשיח ליה רישא וסיפא דגושנא דנדל, וכן ה"ל דגזריה דהייש שמואל לריבוי טופים. ולכן נחת לחלק במקומות הריבוי. ואע"ג דידע וסבורא ליה כברייתא דיש חילוק דין בין מקום שנתרחב ללא נהרעז, מ"מ לא ניית היה לבר"מ לפרש בזה הצדל המשניות ובנו שבתתא פירש בהרצ"ד, משום דבר"מ לא ניחא ליה לאוקמיה מומריה דרב ושמאל בנדרים במקום שנתרחב, דא"כ אמאי הל"ך אבוא דשמואל לעשות מפלי ומקומות, ליעבול להו במקום שהיה מהלך, ועוד משום דדחוק לאוקמיה דפ"ק במקום שנתרחב, אחר שבתתא סתמו ולא חילק. ונחת יוחר לאוקמיה במשך המעיין.

מה שכתב הר"ן סס דאפילו לשיטת הרמז"ס מ"מ סהדוהא דר"א בר לזוק אפילו במקום שנתרחב הנהר קאי וכל שרבו כשר. דלוקא למימר דאשמעינן דנוטפין מוטעין לא פסלו במשך המעיין, דזה פשיטא, וכי ג' טיפי מיס יפסלו המעיין ע"כ. וגרסה דמ"מ ליכא למילף מכאן אלא כשהוסף מוטעין בגומת המעיין ומשכו במשך המעיין ויאלאו למקומות-חדשים, אבל מיהו לתדע, דכדכוסין במשך המוטעין במשך המעיין, לא מלינו מקום לתחור. דמסהדוהא דר"א בר לזוק אפסר דבגומת המעיין קאי, דחשיב לצטל המוטעין, ונמלא שהמעין נהרעז במקומות החדשין, אבל במקום המשך דמרבין פסלי

אלא היה סס כלל קאי, וממילא אין לדון על מקום שעומד. אבל תימה קצת דא"כ מה חילק תנא דמתניתין בין מעין משך לעומד ואידי ואידי חד לוינא לחלק בין מקום שהיה בו מתחילה דין מעין לגמרי ביה למקום שנתחבף עיי הרצ"ה לדיון במקוה, ופשטת המשנה נראה דמחלק בדינא בין משך לעומד.

[ד] ודעת הרמז"ס בפירוש המשניות וכ"ה בהלכות מקואות פ"ט ה"א וה"ב ויאלאו הר"ן והרמז"ס בנדרים סס, לחלק בין כוסין בגומת המעיין כיון שסס חשיבות מיימו, ומצטעין כל המים הבאים עליהן אפילו אם נתפסנו אח"כ עם משך מי המעיין ומעבר בזוחלין במקום שהיה מהלך בתחילה. אבל אם רבא במשך המעיין אם בשלזבין מרבין פוסלין אפילו במקום שהיה מהלך בו מתחילתו לדון זוחלין. [מה שכתב הר"ן דרבה במקום משך הנהר למטה נפסל כולו. הוונתו נפסל כל מקום המעיין לדון זוחלין, אבל אחי מעבר באשבורן. שו"ת צ"י שפירש דנפסל לגמרי כדון בשלזבין, ומלשון הר"מ ז"ל אין הנהר לזה, ואדרבה מפירוש המשניות משמע דמפרש משנה דפ"ק מ"ז בריבא שלזבין במשך הנהר והוא צמעלה בריבוייה דמעבר באשבורן ובכ"ש]. וכתב חו הר"ן הכס דמה דמפליג בתוספתא בין נהרעז ללא נהרעז אריבא בגומת קאי, אבל במשך אפילו לא נהרעז מופסל לזוחלין. והגדריס בכללן מדוקדקין בלשון הר"מ, שבהלכה י"א כתב לחלק בין מעין המשך והעומד, וזה הוא צביאור משנה ג' דפ"ה. ונתיבס בריבא בגומת המעיין וכמו שדייק לשונו ז"ל וריבא כו' לתוך המעיין וכ"ה כמו שהיה הוא בשלל נהרעז אלא שגברו המים במקומם. וסיפא במים שהיו עומדים, ורבה במקום הגומת והומשכו והרי המים שהומשכו שוין למקוה ולמעין. [ומלשונו ז"ל משמע דמקום שעמד אע"פ שנעשה עכשיו זוחל מעבר בזוחלין, והעטס אפשר משום דגומת המעיין חשיב, ואע"פ שבהחילו לא בעיול מנייה דין מעין לזוחלין]. ובהמה שזה כולל גם הדין בשנוי בתוספתא לחלק בין נהרעז ללא נהרעז, ומאי דוקע עומד, כתב בה"א מ"ה צס"ה דכרותא אשמעינן דאע"פ דהיה עומד ומשך עיי שלזבין

הנהר
ואות
זכור
לשם
העל
ריבוי
רבין
איבה
שם
יולי
מעין
מצינו
רבה
ות
מענה
דשני
פוסלין
המים
f כהם
c אחר
נהרעז
ן צביו
תכונן
זת אם
ו דפסק
במקום
ה וצנו
משום
ד דיוס
וק כו'
מבואר,
י"מ דין
ס אוחו
בר אלא
ית ה"ה
ך ע"כ,
ה נמשך
י"ז לפי
גל צב"י
יה עומד
ממקום
הכרעות
גל מקום

(כא) וי, ג.
(כב) תענית סה, ג.
(כג) תהלים נב, ט.

הרי"ה שמתן זל טעמן ששמן חזקין (שי) כגון מקוה שצדק על שפתו ומימי... וזולתו לארבע עשרה ט' דבין ט' ספקה נעמד והתולד לזה היה הוא עומה...

דברי חמדות

ישיבת טעמן וריב טעמן ספקה נעמד והתולד לזה היה הוא עומה... וזולתו לארבע עשרה ט' דבין ט' ספקה נעמד והתולד לזה היה הוא עומה...

הרי"ה שמתן זל טעמן ששמן חזקין (שי) כגון מקוה שצדק על שפתו ומימי... וזולתו לארבע עשרה ט' דבין ט' ספקה נעמד והתולד לזה היה הוא עומה...

מקדני יום טוב

[א] והאבירין בן גלש תמליס... [ב] לומר ומקבילין טומאה... [ג] והאבירין בן גלש תמליס... [ד] לומר ומקבילין טומאה...

הרי"ה שמתן זל טעמן ששמן חזקין (שי) כגון מקוה שצדק על שפתו ומימי... וזולתו לארבע עשרה ט' דבין ט' ספקה נעמד והתולד לזה היה הוא עומה...

לפי שישנו... וכו'

הרי"ה שמתן זל טעמן ששמן חזקין (שי) כגון מקוה שצדק על שפתו ומימי... וזולתו לארבע עשרה ט' דבין ט' ספקה נעמד והתולד לזה היה הוא עומה...

הרי"ה שמתן זל טעמן ששמן חזקין (שי) כגון מקוה שצדק על שפתו ומימי... וזולתו לארבע עשרה ט' דבין ט' ספקה נעמד והתולד לזה היה הוא עומה...

הרי"ה שמתן זל טעמן ששמן חזקין (שי) כגון מקוה שצדק על שפתו ומימי... וזולתו לארבע עשרה ט' דבין ט' ספקה נעמד והתולד לזה היה הוא עומה...

ואעפ"י שאין לו בית קבול פסול, במה דברים אמורים כשאינו מחובר לקרקע, אבל אם היה מחובר לקרקע בטל הוא לגבי קרקע ואינו מקבל טומאה. ולא עוד אלא אפילו מחובר לדבר המחובר לקרקע כטבעת שבלדת אינו מקבל טומאה, כדתניא בברייתא ומייתי לה כפרק במה אשה יוצאה¹²⁸, ותנן במסכת כלים¹²⁹ כל כלי מתכות שיש לו שם בפני עצמו טמא, חוץ מן הדלת והנגר והמנעול והפינה שתחת הציור והקורה והצנור שעשו לקרקע. עוד שנינו במסכת מקואות¹³⁰ מטהרין את המקואות העליון מן התחתון והרחוק מן הקרוב, כיצד מביא סלון של חרס או סלון של אבר ומניח ידו תחתיו עד שהוא מתמלא מים ומושכו ומשיקו אפילו כשעורה דיו. מכל אלו שמענו שאפילו כלי המתכות העשוין לקרקע או לדבר המחובר לקרקע אינו מקבל טומאה ואינו פוסל את המקוה. גם ממשנה זו ששנינו מטהרין את המקואות העליון מן התחתון, יתברר לך מה ששאלת במעיין שהוא הולך תחת הקרקע בצנורות והמקוה עומד במקום גבוה והמים עולין (כל)¹³¹ המקוה דרך הצנור, ונטתפקת אם כשר אם לאו, יתברר מכאן שהוא כשר, ואעפ"י שהדבר פשוט ואין צריך ראייה.

רכט

הובאה בב"י ז"ל סי' קסט יג, ב ד"ה ומשכנו

שאלת משכנו של ישראל ביד עכו"ם והוצרך העכו"ם למעות ומשכנו לישראל אחר בריבית, מהו ליקח ישראל זה הריבית כיון דמיד עכו"ם בא לו המשכון.

תשובה מסתברא שהוא מותר לכולי עלמא, שהרי עכו"ם זה לעצמו לזה ולא לצורך ישראל, וישראל שני לא ריבית של ישראל לוקח אלא ריבית דעכו"ם, ישראל ראשון נותן ריבית לעכו"ם ועכו"ם לישראל. ואין צריך לומר אם נתן ישראל ראשון הריבית לעכו"ם והעכו"ם לישראל שהוא מותר. וכדתניא בברייתא¹³² עכו"ם שלוח מעות מישראל בריבית ובקש להחזירם לו ומצאו ישראל אחר ואמר לו תנם לי ואני

להם אפילו נקב כמחט. א"ר אליעזר ב"ר יוסי הלכה זו הוריתי ברומי לטהרה, וכשבאתי אצל חברי אמרו לי יפה הורית, במה דברים אמורים מן הצד אבל מלמטה אינו פוסל את המקוה, ואם היה מקבל כל שהו מן הנקב ולמטה פוסל את המקוה. פירוש אמרו לו חבריו במה דברים אמורים, כלומר מה שאמרו במשנתנו כמה יהא בנקב כשפופרת הנד לא אמרו אלא כשנקבה מן הצד, אבל נקבה למטה בשולים ממש אפילו הוא נקב כמחט אינו פוסל את המקוה. ואפשר שאין הלכה כן אלא כסתם משנתינו ששנינו כמה יהא בנקב כשפופרת הנד. ואפילו בתוספתא נמי אית מאן דבעי כשפופרת הנד, וגרסינן באותה תוספתא פקקו בסיד ובבנין אינו פוסל את המקוה, בסיד ובגפסים פוסל את המקוה, על גבי הארץ וע"ג סיד וגפסים או שמרח בטיט מן הצודדים אינו פוסל את המקוה. פירוש אם הביא סיד וצדורות ופקק בהן את הנקב או שהשיבו ע"ג קרקע או ע"ג סיד וגפסים או שמרח מן הצודדים אין זו סתימה מעליא ועדיין אין תורת כלי ואינו פוסל את המקוה, אבל אם פקקו בסיד וגפסים הרי זו סתימה מעליא וכלי גמור הוא כאלו לא ניקב.

ולענין מה שאמרת שמתוך אותו כלי יפרד והיה לכמה דרכים והדרך האחד הולך למקוה. אפילו היו המים שבכלי שאובין ממש על ידי אדם אם היו במקוה קצת המים שאינן שאובין כשרה, משום דהוה ליה שאובה שהמשיכוה¹²¹, ולפי דעת הרב אלפסי ז"ל¹²² אפילו שאובה שהמשיכוה כלה כשרה, אלא שהגאון רב אחא משבחא לא הכשיר אלא ברובה, ואנו אין לנו אלא דרב אחא משבחא ז"ל, ומ"מ ברובא כשרה.

ועל ענין שאמרת אם חוששין לכלי שמקבל טומאה. בודאי אילו היה כל שיעור המקוה נעשה על ידי דבר המקבל טומאה וכגון שלא המשיכו אלא שהיה זוחלין למקוה פסול, כמו ששנינו בפ"ה של מקואות¹²³ ר' יוסי אומר כל דבר שמקבל טומאה¹²⁴ מזחלין בו, ושנינו בפ"ו של מסכת (פאה)¹²⁵ נתן ידו או רגלו או עלי ירקות כדי שיעברו המים לחבית פסולין דדבר שמקבל טומאה פסול, ומפרש טעמא בפרק שני דזבחים¹²⁶ דאמר קרא¹²⁷ מקוה מים יהיה טהור הוייתו על ידי טהרה תחא. ולפיכך אם היה הצנור של מתכת שמקבל טומאה

127. ויקרא יא, לו.

128. שבת נט, ב.

129. פ"א מ"ב.

130. פ"ו מ"ח.

131. אל.

132. ב"מ עא, ב.

121. תמורה יג, ב.

122. שבעות ה, ב בנדפס.

123. מ"ה.

124. אין.

125. פרה מ"ד.

126. כה, א.

צין בוחלין: **ד** ודפי עניות דעתי נראה ליישב ברווחא לילכא להקשות → משאובין אנוטפיין דאף על גב דשאובין פסלי טפי מנוטפיין נהד נד כדפרישית מכל מקום נוטפיין פסולים מדאורייתא בוחלין דילפיין מקרא כדכתב מהר"ק בשורש קט"ו ובתרומוה דהשן סימן רנ"ד ומציאו צית יוסף ומשמע לי דכל הפוסקים סבירא להו הכי ומה שכתב המרדכי בפרק גמא אשה אטובלין בנהרות כרבינו חס וזה לשונו וכל שכן הכא דעלתה לה טבילה מדאורייתא אלא דגזירה דרבנן היא לכתחלה אטו חרדליית של גשמים כדפרישית וכו' עכ"ל אין פירושו מה שכתב וכל שכן הכא דעלתה לה טבילה מדאורייתא כשטבילה בוחלין נוטפיין אלא הכי פירושו וכל שכן הכא דעלתה לה טבילה בנהרות בוחלין מדאורייתא משום דקיימא לן דנהרא מכיפיה מיצרך אלא דגזירה דרבנן הוא לכתחלה משום שיסבירו העולם דטובלין צמי גשמים וכשיהיה יורד זרם של מי גשמים מן ההר גם כן יהיו טובלים צו ולשם פסולים הם מדאורייתא דאין נוטפיין מטהרין בוחליים אלא באשבורן מדאורייתא וכדכתב הרא"ש על שם רבינו מאיר דמטעם גזירה זו אסור לטבול בנהרות אף על גב דמדאורייתא שרי דנהרא מכיפיה מיצרך אבל לטבול בוחלין דנוטפיין הא פשיטא דמדאורייתא אסור לדברי הכל וכיון דשאובין כשרים מדאורייתא לפחות כשרוצו בהכשר אף לר"ש (מקואות פ"ג מ"ג) דמתמיר זבולו שאז חס כן שאובין קילי טפי השמא ניחא ולא קשה מידי דאף על גב ד[פסלין] למעין ואין מטהרין בוחלין דבדאיכא רוצא נוטפיין פוסלין מדרבנן מכל מקום צרוצן שאובין לא פסלו למעין כנ"ל. והב"י (דף ט"ו: ד"ה ומ"ש) הבין מדברי המרדכי דלטבול בוחלין דנוטפיין שרי מדאורייתא ואינו פסול אלא דרבנן ושאר ליה מאריה דלא עלה זה על דעת המרדכי ולא על דעת שם פוסק וכן כתב הרב בהגהות ש"ע (פ"ג) דמי גשמים פסולים על ידי זמילה מן התורה אם הם לאחד זמא מעין עכ"ל: **L**

טענה כמו צלמסקיות ובשנת בלורת כשרים ומשום הכי קאמר שמואל שאין המים מטהרין בוחלין אלא פרת וכיוצא צו שאינו מכוז לעולם ולמעוטי מים המכוזין הוא דקאמר פרת ופרת וכיוצא צו קאמר וקאמר נמי דפרת וכיוצא צו שאינו מכוז אינו מותר לטבול צו מן הסתם בכל השנה כולה מי שאינו צקי צו אלא ציומי תשרי בלבד לפי שאז אינו עה גשמים ולא עה הפסרת שלגים ולפיכך אפילו מי שאינו צקי אין לו לחוש שמא ירצו עליו נוטפים אבל אין הכי נמי דמי שצקי בפרת וכיוצא צו כל שהוא רואה שלא נתרצה על מה שהוא זוחל בתשרי צבדי שיהא רואי לחוש לריצוי הנוטפים טובל צו בכל השנה וכן נמי אם רואה בתשרי שנתרצה כל כך עד שאפשר לו לחוש שמא רצו הנוטפים אפילו בתשרי אינו טובל צו אלא שמואל סתמא קאמר דמי שאינו מכיר אפילו בנהרות שאינם מכוזים יש לו לחוש בכל השנה צרייתן וציומי תשרי אין לו לחוש כן נראה לי ויש מי שכתב בהיפך ולא נראו לי דבריו עכ"ל. וכבר כתבתי (ד"ה וג) שכן נראה מדברי רבינו שהוא סובר כהר"ן וכן יש לדקדק מדברי הרא"ש בתשובה שכתבתי בסמוך: **ו** ברה"א דנהרות המכוזים כתב המרדכי בפרק צו דשבעות (פי' השמה ג ריש ע"א) בשם רא"ם (יראים סי' כו ל) לנהרות קטנים יש לחוש לרביית נוטפיין מקצתא ומתניחין לחנן במסכת פרה (סס) המים המכוזין (פוסלין) [פסולין] ואלו הם המים המכוזין [המכוזין] פעם אחת לשבעה הילכך צריך לתת לצו אם הנהר כל כך קטן שאם היה צורך ישראל שאין שם גשמים מזויים היה מכוז פעם אחת בשבעה חיישינן ציה לרביית נוטפים עכ"ל כן ומשמע דעל פסק דרבינו חס דנהרא מכיפיה מיצרך כתב כן ומכל מקום איני יודע למה רצה לשער צורך ישראל ולא שיער בכל מקום לפי מה שהוא כהן דאפילו במקום שגשמים מזויים איכא למימר לרבינו חס נהרא מכיפיה מיצרך דאין לך טפח יורד [מ]למעלה שאין תהום עולה לקראתו טפחיים כמו שנתבאר לעיל אלא אם כן תאמר דרא"ם סבירא ליה כדברי רבינו ירוחם (נכ"ו

ח"ה רבו ע"ג) דאמר דאפילו לרבינו חס היכא שמינכר שגדל ממי גשמים אין טובלין צו אפילו לרבינו חס דהא ליכא למימר ציה מכיפיה מיצרך וכבר נתבאר לעיל (גו) ד"ה וטבילה) דכולהו רבנותא לא פירושו כן: **ת** צרי צומוספתא (פרה ריש פ"ט) מעין שהוא יוצא בשנה זו מלד זה ושנה זו מלד זה או שהיה רצה צימות הגשמים ומתמעט צימות החמה כשר ע"כ. וכתב רבינו שמשון בפרק ח' (מ"ט) דמסכת (מקואות) [פרה]: **ו** ברה"ב עוד הר"ן (שנה ל' ד"ה מיהו, מריס מ:) על דברי הפוסקים כהצוה דשמואל מיהו איכא מאן דאמר דכי חיישינן לריצוי נוטפים על הוחלין דוקא לטבול צהם במקום שלא היתה צהם זמילתו של נהר קודם לכן אבל במקום שהיתה זמילתו מתחלה אף על פי שעכשיו רצו נוטפים על הוחלין מותר לטבול צו ומוכח לה מדתנן בפרק קמא דמקואות (מ"י) מעין שמימי מועטים שרצו עליו מים שאובים שזה למקוה לטהר באשבורן ולמעין לטהר בכל שהוא ומדקתני שזה למקוה לטהר באשבורן אלמא מקום יש צו שאינו מטהר בוחלין שאין עליו דין מעין אלא הרי הוא כמקוה שצריך אשבורן והדר קתני ולמעין להטביל בכל שהוא וצדאי מדקתני דשזה למעין להטביל בכל שהוא הוא הדין דמטהר בוחלין כיון דתורת מעין עליו וקשיא רישא אסיפא אלא ודאי הכי קאמר מעין זה שרצו עליו המים שאובים מקומות יש צו שחורת מקוה עליהם וצריך אשבורן והיינו אותם מקומות שהוא זוחל צהם עכשיו מחמת ריצי הנוטפים ולא היה זוחל צו מתחלה ומקומות יש צו שלא נשחנה דינו מממות שהוא אלא הרי הוא כמעין להטביל צו בכל שהוא והיינו אותם מקום שאפילו מתחלה היה זוחל צו למדנו מזה שיש מקום צמעין שאפילו נתרצה מחמת נוטפיין חורת מעין עליו והיינו מקום שהיה מהלך צו מתחלתו והכי איתא במוספתא (מקואות פ"א ה"ו) דקתני הסם מעין שמימי מועטים וריצה עליו והרצו מטהר באשבורן ואינו מטהר בוחלין אלא עד המקום שהיה יכול להלך מתחלתו והיינו נמי דתנן (צפ"ח) [צפ"ה] דמס' מקואות (מ"ג) מעין שהיה מושך כנדל וריצה עליו מים והמשיכו הרי הוא כמו שהיה היה עומד וריצה עליו והמשיכו שזה למקוה לטהר באשבורן ולמעין להטביל צו בכל שהוא והכי פירושו מעין שהוא מושך מעט מעט כנדל זה שהוא שרץ קטן מרובה הרגלים ועכשיו המשיכו בשטף אבל אינו נמשך אלא צאומו מקום שהיה מהלך צו מתחלתו הרי הוא כמות שהוא. וסיפא קתני דאם היה עומד כלומר שלא היה נמשך כלל וריצה עליו והמשיכו שני דינים יש צו דצמקום שלא היה מהלך מתחלתו שזה למקוה שצריך אשבורן והוא הדין שאין מטיבלין צו בכל שהוא וצמקום שהיה עומד בתחילה שזה למעין להטביל צו בכל שהוא ומינה שהוא מטהר בוחלין נמצא לפי דעת זה שאפילו צומן גשמים שהנהרות רבים אדם טובל בנהרות שאין מכוזין צאותן מקומות שהן נמשכין והולכין אפילו ציומי תשרי אבל צאותן מקומות שנמשכין ומתרחצין יותר מחמת הגשמים כל היכא דאיכא למיחש שרצו הנוטפיין על הוחלין אין טובלין צהן אבל היכא שרצו זוחלין על הנוטפיין אפילו צאותן מקומות שלא היה מהלך שם מתחלתו טובלין והיינו ההיא דרבי אלעזר צ"ר לדוק כן (סס מ"ה וצדאי) שהעיד על הוחלין שרצו על הנוטפיין שכתבתי ומטהרין בוחלין וצדאי אפילו צמקום שנתרצה קאמר דאי צאומו מקום שהיה מהלך מתחלתו מאי אסדהדומיה פשיטא דהיינו מיסק דעמין שנים או שלשה כפי מטר יפסלו פרת מלטבול אלא ודאי כדאמרינן והוה דעת הראב"ד ז"ל (השגות פ"ט ה"ח) אבל דעת הרמב"ם ז"ל (סס) דכי קתני בכל הני דאף על פי שרצו עליו הנוטפים דינו כמעין דוקא בשריצה המים צגומת המעין עצמו ששם הוא חשיבות מימיו ומצטלין כל המים הבאין עליהן כן אבל ריצה צמקום משך הנהר למטה כל שרצו נוטפיין על הוחלין נפסל כולו ולפי זה איתא מימרא דשמואל דפשיטה

דהא צהא תליי אצל להרביי שפיר הקצה הס"ך דהוי ס"ל דעי"כ לא משמע לי להרביי דהא צהא תליי דא"כ בפשיטות ה"מ להקשות על המהרי"ק מדברי הרא"ש והר"ש הנ"ל כיון דס"ל דמלטריי הנוטפין להשלים למ"ס ממילא מוכח דמטריין אפי' במקום שלא ה"י זוחלין מתחילתן אפי' דלא הוי משמע לי להרביי דהא צהא תליי וא"כ הו"ל

כ"כ דבר (י) ואם רבו הנוטפים על

משום דהויין כתלושין עיי' אדם משו"ה מהני צהו השקה דיתחשבו מחוברין מתורת זריעה משא"כ בפסול נוטפין דלי"ש זה ואין להקשות א"כ מקוה חסרה פחות ממ"ס ואפי' צי מקואות כא"ח כ' סאה שמחברין עיי' נקב כשפ"ה אמתאי מהני להו חיבור דהתם נמי לאו מחמת דהויין כתלושין מפסלי דודחי עירוב מקואות הוא מילתא צאפי נפשי דך

הוא הל"מ דכל שנתחברו צי מקואות עיי' שופ"ה הו"ל כאלו חיברה להן יחדיו אצל להכשיר מים פסולים א"ח אלא מתורת זריעה וכזה שפיר כתב התרה"ד דזריעה לי"ש אלא בדבר הפסול מחמת שהוא תלוש בזה מהני זריעה לשו"י כמחבר אלא דמימי קשי' לי על התרה"ד ממעיין שמימינו מעוטין ורבה עליו מים שאובין שזה למקוה לטהר באשבורן ולמעין לטהר בכ"ש ואמתאי נהי דמהני לי השקה לשו"י כמחבר מימי אכתי הא"ך מהני לי לטהר בכ"ש דהא מה שאינו מטטר בכ"ש אינו מחמת דהוא תלוש דהא גם מקוה אינו מטטר בכ"ש וע"כ ל"ל דעי' השקה נעשה כמעין א"כ גם לענין זוחלין נימא הכי וזה לל"ג.

להוכיח מדברי הרא"ש והר"ש איפכא ודו"ק (ועיי' שו"ת ערוגת הכסס יו"ד ח"ב ס"י קל"ג).

וב"ב חי קשי' הא קשי' לי על הרביי היכא מלינו למימר דהר"ש ס"ל כשיטת הר"ן ה"ל הא מנאר בר"ש פ"ה דמקואות אמטריי דמעין שהי' משוך כנדל ורבה עליו והמשיכו הרי הוא כמו שהי' ופי' שם הר"ש לא שריבה עליו מים שאובין דא"כ לא ה"י מטטר בזוחלין כדתנן בפ"ק אלא ריבה עליו היינו שעשה בריכות לכל המקומות שהי' מושך ונתמלאות כל אחת מים ה"ה כמות שהי' דבמקום שהי' מימיו זוחלין קודם שריבה עליו והרחיבן שם מטטר בזוחלין ומן הדדים אינו מטטר אלא באשבורין והוצא זה צביי גבי מעיין כ"ש יכול לשאב כל מה שיראה והוא בצעי' מי עיי"ש הרי צהדי דאפי' בלא רבוי שאובין ס"ל לרי"ש דאינו מטטר בזוחלין אלא במקום שהי' זוחל מתחילתו כש"כ היכי דאיכא תערובות נוטפין והוא לע"ג על הרביי ולחומר הקושי' נראה לומר דודחי ס"ל להר"ן היכא דהנהר מתרחב עיי' רבוי נוטפין עדיף מאלו הרחיבו צידים והמשיכו כהאי דמחלק הש"ך לקמן בס"ק לי על דברי המהרי"ק דמיתתא ראי' דמעין מטטר בזוחלין אפי' שלא במקומו כל זמן שלא נפסק זוחילתו והביא מגל שנתלש מן היס והש"ך מחלק דבגל עדיין לא פסק חיותו עיי"ש וה"י יש לומר כהיי"ג לענין זה דאיכא דהנהר זוחל מעלמו חוץ למקום הילוכו אפי' היכא דנוטפין גרמו לו מימי חשוב פטי עיי' חיותו דנהר מאלו המשיכו הוא עיי' שהרחיבו וכש"כ לפי שיטת הט"ו דמדאורי' הוי מהני השקה לענין זוחלין אלא משום גזירה דחדלית של גשמים א"כ הכל חשוב כמי נהר והו"ל כאלו נתרחב הנהר עיי' עלמו ועדיף מאלו המשיכו צידים כ"ל ליישב דעת הב"י ודו"ק.

תו קשי' לי דהא מקוה שנפסל עיי' שינוי מראה א"ס המשיך אליו מי מעיין המעיין מטטר אותו אפי' לא חזר מראה מים ומשמע דהיינו מתורת השקה כדאיתא לקמן בשו"ע סעי' כ"ה והוא מתוספתא שהוצא צביי עיי"ש והתם נמי לאו מחמת שהוא תלוש מפסל צביי מראה דהא מקוה כשרה נמי נפסלת בכך וע"כ ל"ל דהשקה מהני לי לשו"י כמעין לגמרי וא"כ הדק"ל לענין זוחלין נמי אמתאי לא מיהא לזה י"ל לענין פסול דרבנן מודה התה"ד דכל ענין מהני השקה ולא הולך לחילוקו אלא לענין זוחלין דהוי פסול דאורייתא בזה לא מהני אלא לשו"י תלוש כמחבר, ולענין קושי' קמייתא י"ל נהי דרבו עליו מים שאובין מימי עכ"פ שם מעיין לא נתבטל ממנו ואין לומר דמי המעיין מועטין יתבטלו ברוב ד"ל כמש"כ הרא"ש בדברים לענין מי גשמים דליכא למימר קמא קמא בטל משום דמוסיף והולך וכ"כ הריטב"ח שם והסד"מ ד"ל מהיי"ט נופח גם המעיין לא נתבטל בריבוי שאובין משום דהמעין מוסיף והולך מיהא תינה למאן דמפרש מתני' בשרבה בגומת המעיין שפיר י"ל כה"ל אצל לשיטת המפרשים דרבו עליו מים שאובין אפי' שלא בגומת המעיין נמי מהני

76 ואם רבו הנוטפין על הזוחלין, עיי' טו"ז סק"ג

בשם התרה"ד שהקשה אמתאי לא מהני השקה לענין זוחלין כי היכא דמהני לענין שאובין ותי' בשם התה"ד דבשאו"בין עיקר הפסול

הרה"ק ר' אהרן עיניוואלד זצ"ל
 קצת מה"ס ע"פ זכרון אהרן ה'תש"א

19

מהני לטור ככ"ש עיי' ברין נדרים דף מ' ובאריכות
בהרצ"ל ע"ג על התרה"ד.

ר"ו ללע"ג על התרה"ד היכא דהמים מעולם לא היו
שואבין בכלי אלא דהווייתן למקוה ה"י ע"י דבר
המק"ט כגון שהמשך מי מקוה או מעיין ע"י סילון
המק"ט דכזה מדאורייתא מפסלי לרוב פוסקים עיי"ל
סעי' מ"ח ומ"ט וכ"כ שם וה"ל ימא דלא מהני
בהו השקה אי מחצתם אח"כ למי מקוה או מעיין
ולא משמע כן ממשמעות הפוסקים שם ולע"ג.
ובלח"ה ללע"ג על התרה"ד במש"כ דבשואבין עיקר
הפסול משום דהוויין כחלושין ח"כ לא הו"ל לחלק בין
חס נתלשו ע"י כלי שיש לו בית קיבול או לא דמימי
תלושין מיהא הוויין ותו מי נוטפין נמי אמאי לא
הוויין כחלושין דהא לא הוויין מחובר וע"כ ל"ל כשנחו
באשבורן ועשו כמחזורין ואפי' למ"ד תלוש ולבסוף
חיברו לאו כמחובר הוא מ"מ מים ע"ג קרקע הו"ל
כזרועים ח"כ גם במים שואבין כל שנחו באשבורין
אמאי לא מחשבי כזרועים מה"ט וא"ל משום דעכ"פ
מקוה ביד"ש צעיק דומי' דמעיין ח"כ גם במשיק
לכו למי מקוה אמאי מהני וע"כ דברי התה"ד
בה"ל ע"ג.

והב"ח ת"י דהשקה לא מהני אלא לשואבין דלא
מפסלי מדאורייתא אבל לפסול זוחלין דהוא
מדאורייתא לא מהני השקה ולריך לומר הא דמהני
השקה למקוה פחות ממ"ס לכשיחבר למקוה שלמה
כשפס"ה אינו ענין לזה כמש"כ לעיל אליבא דתה"ד
דהתם טעמא משום דכך הל"מ דע"י שופפ"ה חשבי
ל"י כאלו חיברו להם יחדיו אבל להכשיר מים דמפסלי
מדאורייתא כזה לא מהני השקה אלא דמימי אי
קשי הא קשי' לי על הב"ח הא טבילה בכלים לכ"ע
דאורייתא ח"כ איך מטבילין כלי בתוך כלי חס יש
צפיו כשופפ"ה כדאיתא בשו"ע ס"ה והוא נש"ס
חגיגה דף י"ח והתם נמי הכך מים שבתוך הכלי
מדאורייתא מפסלי ותו קשי' ממתני' דמעין שמימיו
נוטפין ורבו עליו מים שואבין דתנן צפ"ק ששזה
למעיין לטור ככ"ש ואמאי הא לענין דאורייתא לא
מהני השקה מיהא כזה ה"ל דהצ"ח לשיטתו דס"ל
צפ"ק דמדאורייתא לא צע"י מ"ס עיי"ש אבל
ממטבילין כלי בתוך כלי קשי' ול"ע.

ועיי' בטו"ן ס"ק ג' שהעלה דאיה"ע מדאורייתא
הי מהני כזה השקה והא דנוטפין שרבו על
הזוחלין איך מטבירין אלא באשבורן אינו אלא גזירה
משום חרדלית של גשמים ובאמת מצוה כן בראשונים
ומקלתן הוכחו ביתה יוסף עיי"ש ועיי' במק"י

ובריתוב"ח פ' אין בין המודר שכי ג"כ כזה ונראה
ראוי לדברי הטו"ן ממנו דמצוה ברין פ' אבהמ"ד
דכוזים נכמה משניות דרבו ושמואל לא פליגי אלא
במקום שלא ה"י הנהר יכול להלך מתחילתו אבל
במקום שה"י זוחל מעיקרא לכ"ע מטור חפ"י דרבו
נוטפין ולכאורי' ל"ע ממני"ס כיון דבמקום שה"י זוחל
מטור ע"כ ל"ל דמי הנהר לא נתבטלו מ"ס דלא
מטור במקום שלא ה"י זוחל מעיקרא ולטו"ן ימא
דמעיקר הדין הוי מהני השקה למי הנוטפין לטור
בזחילה מיהא נחמת גזירת חרדלית חפ"י למטבול
וגזירה זו ל"ש אלא במקום שלא יכול להלך מתחילתו
כמוצן וכ"ז לנאון דל"ס ל"י דהנהר מכיפ"י מתברך
וא"כ הא דמכשרין רבו נוטפין במקום זחילת הנהר
אינו אלא מתורת השקה שפיר איכא למיגור שמה
אתו להכשיר גם בחרדלית של גשמים ובאמת קטפרס
אינו חיבור מש"כ למ"ד והנהר מכפי' מתברך והא
דמכשרין דרבו נוטפין אינו מתורת השקה אלא
משום דלעולם ח"כ שלא יהי' מי הנהר רבין אין
עניינן כלל לחרדלית דלא שייך למגור משו"ס ס"ל
דמטור אף במקום שלא ה"י יכול להלך וז"ל צפ"ד.

ועפ"י דברי הטו"ן ימא צפ"ד מה דהשקה הפסי'
צפ"י במה חשה אהא דמקשו בתוס' לימא
קמא קמא בטל כדאשכחן גבי המערה י"ג לבור
צפ"י בתרא דע"ז וכן הוקשו שם כל הראשונים והוק'
הפרי' היכי מדמה פסול זוחלין דמדאורייתא לסתם
ייס דאינו חסור אלא מדרבנן ולמש"כ אליבא דטו"ן
ימא צפ"ד דהא באמת מדאורייתא הוי מהני השקה
לנוטפין וכל עיקור אינו אלא מחמת גזירה אטו
חרדלית וע"כ לריך לומר דהך גזירה ל"ש אלא חס
באכו לטור במקום זחילתו מחמת השקה אבל למ"ד
מכיפ"י מתברך כיון דלא הו"לך לטעמא דהשקה כלל
אין מקום לגזור אטו חרדלית ח"כ כיון דאמרינן
קמא קמא בטל שזכ לא יהי' מקום לגזירות חרדלית
כיון דשם לא שייך ביטול ושפיר הוקשו בתוס'
והלכנו לתירוץ שם ויתיישב נמי עפ"י קושי'
שהוקשו האחרונים וכן הוקשה בתשו' ח"ס ז"ל ס"י
ר"ב מ"פ דשמואל אדשמואל נהי דס"ל לשמואל
נהנה מכיפ"י מתברך מ"מ ס"ל דאין המים מטבירין
בזוחלין אלא פרת צומא תשרי משום דאזיל לטעמא
דס"ל מצ"מ ל"ב וא"כ לא יתבטלו הנוטפין בזוחלין
ולכה"ל ימא דהא מדאורייתא מהני השקה ואינו
אלא משום גזירה אטו חרדלית וכיון דליכא אלא
חסירה דרבנן ובדרבנן לכ"ע גם מצ"מ בטל כמצוה
בזוחלין

בחו
דאו
חרו
מי
לא
לטו
כן
לא
לא
ליכו
דני
הנו
ומב
כל
ובפ
ליכו
דהר
השנ
על
וכן
הו
שלא
פליג
ממז
על
מפני
גריד
בלא
ח"ו
ואינו
לסיפ
הנסו
משונ
(יא)
משמ
צפת
ומות
דהלא

בחולין דף ל"ט ע"ב ובתוס' שם ד"ה שאני ליר וכיון
 דאית לן למימר טעמא דביטול שוב ל"ש למגור אטו
 חרדלית דהא בחרדלית ל"ש לומר שנתבטל בזוחלין,
 מיהא בזה יש לשדות נרגא קלת כיון דמב"מ מדלוי
 לא בטל לשמואל וע"כ ללריך
 לטעמא דהשקה שוב אחי לומר
 כן גם גבי חרדלית וי"ל דעכ"פ
 לא אחי לאחלוסי דיחמר דהשקה
 לא מהני כ"ח ברב"י ובהרדלית
 ליכא רביא (ועיי"ל במקוה טהרה ס"ק י"ג וס"ק י"ח).

וניתא נמי בזה מה דהקשיתי וכן ראיתי מקשין
 על הא דהעיד ראב"ל על הזוחלין שרבו על
 הנוטפין שהם כשירים הא טומאת משא לא בטל
 ומבואר ברא"ש פי ג"ה דכל היכי דלריכין לדון על
 כל התרובות בפ"א הו"ל כמו טומאת משא וה"ל
 ובפרט לפימש"כ הרא"ש ור"ש דראב"ל מיירא אפי'
 ליכא שיטורא דמ"ס בלא לירף נוטפין, ולהטו"י יחא
 דהתם לאו מתורת ביטול אתיין עלה אלא מתורת
 השקה ומשום גזירת חרדלית ליכא כיון דזוחלין רבו
 על הנוטפין לא דמיי' לחרדלית כלל ואין מקום לגזרה,
 וכן מבואר סברא זו בביטולא לחדריס עיי"ש, (ועיי'
 לקמן במקוה טהרה סעי' ע').

ר"ן י"ל רא"י לדברי הטו"י משיטות המהרי"ק שהביא
 הרב"י דס"ל להיפוך מדברי הר"ן הנ"ל דבמקום
 שלא ה"י הנהר מהלך לכ"ע אינו מטער בזוחלין ולא
 פליגי אלא במקום הילוך הנהר מעיקרו ותמוה לי
 ממש"כ הרב"י שם בסמוך לו מלאחריו תשו' מהרי"ק
 על דבר הנהר המתחוי מחמת גשמים עיי"ש שאסרו
 מפני מראות עין דילמא אחי למטבול צמי גשמים
 גרידא כשזוחלין ולכאורי' יש לתמוה הא למהרי"ק
 בלא"ה אינו מטער בזחילה אלא במקום הילוך הנהר
 ח"ו דס"ל כהטו"י דמעיקר הדין הוי מהני השקה
 ואינו אלא מחמת גזירה אטו חרדלית אלא דס"ל
 להיפוך מדברי הר"ן דלא פליגי אלא במקום זחילית
 הנהר אבל שלא במקום זחילתו לכ"ע איכא למגור
 משום חרדלות וא"כ כל דברי מהרי"ק עולים בקנה
 אחד, וא"ש בס"ד ודויק היטב. L

(יא) וכן אם רבו מי גשמים על מי הנהר וכו'
 מלשון הש"ע וכן הוא לשון הרמב"ם
 משמע דדוקא איכא דידוע לן שרבו מי גשמים אבל
 בסתם אין חוששין שמא רבו הנוטפין על הזוחלין
 ומותר לטבול בסתם נהרות כל השנה כולה ולע"ג
 דהלא פטות הסוגי' משמע דלשמואל ואבוב דשמואל

דל"ס לכו נהרא מכיפ"י מתבדך חוששין כל השנה לגשמים
 והפסרת שלגים אם לא ציומי תשרי בלבד כמש"כ
 הקור בשם מהר"ם ועיי' צב"י ולמ"ד נהרא מכיפ"י
 מתבדך אפי' ברבוי גשמים נמי מותר לטבול וא"כ
 המחבר והרמב"ם דפסקי דוקא
 באם רבו גשמים אינם מטערין
 בזוחלין אחוז החבל בתרי
 ראשין.

וגר"א ליישב צב"ד דס"ל דהי
 דשמואל אמר אין המים מטערין בזוחלין אלא פרת
 ציומי תשרי ס"ל דמשום ספיקא נמי אין טובלין
 משום דחוששין שמא רבו נוטפין מ"מ רב דקאמר
 מיטרא במערבא סהדא רבה פרת נהי דל"ס לי'
 נהרא מכיפ"י מתבדך אבל ע"כ ל"ס נמי דבסתם
 איכא למיחוש לרבוי נוטפין מחמת גשמים והפסרת
 שלגים דל"כ ל"ש שפיר האי ליטרא מיטרא במערבא וכו'
 דהא להפסרת שלגים נמי איכא למיחוש וא"כ איכא
 שלג מחלוקת בדבר לאבוב דשמואל ושמואל חוששין
 כל השנה כולה לרבוי נוטפין אם לא ציומי תשרי
 ולאידך דשמואל ס"ל נהרא מכיפ"י מתבדך אפי'
 בידועה שנתרבה מחמת גשמים נמי טובלין משום
 דלא משכחת לה שיהי' טפה יורד מלמעלה שלא יהי'
 טפחיים עולים לקראתו ולרצ דאמר מטררא במערבא
 סהדא רבה פרת לית לי' האי דכיפי מתבדך ומש"ה
 אי חזינן דנתרבה הנהר ממי גשמים הוא דאסור
 לטבול אבל בסתמא לא חיישינן ולפי"ז הרמב"ם
 והטו"י פסקי כרב ולפי"ז הא דאמר בגמרא דאבוב
 דשמואל ס"ל כרב היינו דוקא לענין דלא אמרינן
 נהרא מכיפ"י מתבדך אבל לדינא ודאי איכא בייביהו
 טובא וי"ל דפלוגתא תליא במחלוקת הטו"י ע"ס
 התרוס"ד אי נוטפין מטערין עיי' השקה להטעות
 זוחלין מה"ת או לא דלשיטת התרוס"ד דהשקה אינו
 מוטיל בזה א"כ ריבוי נוטפין על הזוחלין הוא מה"ת
 משו"ה כל דאיכא למיחוש שמא רבו נוטפין הו"ל
 ספיקא דאורייתא משו"ה ס"ל לאבוב דשמואל ולשמואל
 דאי לא אמרינן מכיפ"י מתבדך אסור לטבול כל
 ימות השנה אלא ציומי תשרי משא"כ להטו"י דס"ל
 דאינו אלא מחמת גזירה אטו חרדלית ומדאורייתא
 מהני השקה א"כ אינו אלא ספיקא דרבנן ולי"ה לי'
 וסיינו טעמא דרב.

א"ג יש לומר לפימש"כ התוס' בצכורות דף כ"ו
 בשם ר"ת דמה"ת לא משכחת לה רבוי נוטפין
 על הזוחלין דקמא קמא בטל ולא משכחת לה שירבו
 הנוטפין אח"כ דהא כל הנהרות מחוברין אל ים
 הגדול

ושבטם ולקוחם בחזקת נמי לרבען השיבו כחלום, ולר"א השיב
 כמחזור, ולענין בלכס ר"ח ספק כר"א ושי"ע פסקו כרבען, ולכאורה
 לדעת ר"ח לומר שהקפו ולכסוף קצתו לא יפסול את המקוב.
 (יד) שר"ע כ"י מעין שהמשיכו לזריכה כח נראה עיקר דבריכה
 ריקנית קאמר כמשי"ב צ"י ומיושב כל לשון כמשי"ב, אבל
 או דבריכה מלאה חיווי כ"ל לומר מעין שהמשיכו ע"ג זריכה פסול
 לזבן כח הפסוקו כרי הוא כמקוב, וכ"י מ"י ר"ש ע"י דפסול לזבן
 משום שכבר נפסק חיווי, ומצוהר מתוך דבריו ז"ל דהמים שבזריכה
 מי מעין בן המחלתן, ואחרי שהרצ"ד ובר"ש פי כן בדו"א וכ"ד
 הרצ"א צעפר המים כמשי"ב צ"י, מיעוטא צלוגתא עדיף, והלכך
 כל שנתו המים באשבורן ונפסקו מהמעין דין נוטפין עליהן לכל
 דבר וכ"ד ח"י בצורות י"א ב' ד"ב שמה עיי"ש, מיכה משי"ב בטושי"ע
 דאם חזר והמשיך קילוח המעין על הזריכה חזר לדין מעין, היינו
 דוקא לטבר בכל שבו, אבל לא לטבר בזוחלון, ומשום דכבר הקדים
 לזכריכה כן מים נקוין האמו, ואף שהלשון צבור לא משמע כן
 מ"מ כל כר"א"ש שהביא צ"י כתוב בדו"א לטבר ככ"ש, ואילו
 זוחלון שיי"ר, ומשי"ב ע"י ס"ק כ"ב ע"ס לטבר בזוחלון מדון מעין
 שהיה מושך כגדל, ז"ל דלא מציעא לדעת הרמב"ם שהביא הר"ן
 נדרים מ"א ח' דדוקא זריכה בגומת המעין אבל לא בהמשכהו
 דהכא חזון מעטבר בזוחלון, ח"ל ח"ק לדעת הרמב"ד שהביא הר"ן
 ע"ס דבכל מקום שהיה מהלך בתחלה מעטבר בזוחלון, הכא כיון
 שהפסוקו ואח"כ משכו על מים נוטפין מסתבר דדיון במקומות
 החדשים דדוקא כשנאים המים לתוך המעין בשעה שהוא זוחל
 מתצטלים במעין אבל לא כשנא המעין בשחא על רוב שאובין או
 נוטפין, ועוד דכל שהנוטפין עומדין בפ"ס רק שכן מחזירים למעין
 ואין מי המעין מעורבין בכן לא שייך למודן בכן חשיבות מעין
 בנוטפין שאין בכן חשיבות מעין כלל ומיכו כשמתחיל הזריכה
 להיות זוחלון וגם המעין זוחל דרך הזריכה מתערבין המים ויש
 מי המעין בכל התערובות, ואפשר דכיון דעיקר המעין עוצר חמור
 ע"ג הזריכה רק שהפסוקו לפי שעה והחזירו חשיב כמקום שהיה
 מהלך בתחלתו כסדרת הט"ו [ולמשי"ב קמא ס"י ו' סק"י דבמקום שהיה
 מהלך בתחלה כבר לזבן ע"כ הכא לא חשיב כמקום שהיה מהלך
 בתחלה דהא פסול לזבן ומוכח דלא כט"ו] ומ"מ אין להקל באיסור
 דאורייתא וגם לדעת הרמב"ם אין מועיל כל זה, וכ"ד ש"ך ס"ק
 ל"ב, מיכה משי"ב ש"ך דמייירי דמי מעין רבו, חמורה דצענין דכל
 זוחלון במקום שהוא עובל, וכל שבזריכה הנוטפין רבו אפי"ג דכל
 שמה המעין מעורב, אין הזריכה מעברת בזוחלון וכמשי"ב לפי
 ס"י ח' בשם ר"י, וא"כ אף הזריכה מעברת בזוחלון בתחלה
 כשהמשיך קילוח המעין, ואי כונת ש"ך דכבר רבו הזוחלון של מעין
 בזריכה הדין אמת, אבל כגון זה אפשר דכשר גם לזבן ובר"א"ש דייק
 מהא דקתי פסול לזבן אבל אין עליו כל תורה מקוב ומטבר ככ"ש,
 ועוד דהיה לי לטור לפרש [ע"י בקמ"א ס"י ו' בק"ו].

שם ח"ם בפשיטות דעת כר"מ להכשיר זריקתו והפסוקו ומה
 שסמך ח"ם על משנת ג' מקראות אלו ענין כלל.
 (ד) וכל משי"ב כמ"ו סק"ב חמוס דמשי"ב דלי"ק ק"י הכה"ד [שכ"ג]
 מ"ש מקוב ח"ם מעטבר שאובין אפי"ג רבו בשאובין על
 הכשרים, ומ"ש מעין דכי רבו נוטפין אינו מעטבר בזוחלון, דהא מעין
 שהיה מושך כגדל ורבה עליו מ"ש נמי כרי הוא כבתחלה, אינו
 מוזן דמ"מ קשה ק"י הכה"ד צביס עומד ורבה עליו למח פסול הלא
 חפצר סביבותיו והמשיכו או השליך בו עפר ולירות עד שבגורבו
 המים ושטפו כשר בזוחלון, ולמה כששפך בו נוטפין או שאובין
 פסול הלא מעין עומד ג"כ מעין הוא ומעטבר את בשאובין, ולמה
 הצד המעין דיון לענין זוחלון, וכן לדעת כר"מ שהביא ר"ן נדרים
 מ"א ח' דדוקא זריכה בגומת המעין אבל רבה בהמשכהו אפי"ג
 במקום שהיה מהלך בתחלה אינו מעטבר בזוחלון, ח"ל ודאי דשאני
 זוחלון דצענין שיהי זחילתו כעצמת זחילת המעין, אבל כל שרבו
 הנוטפין כיו זחילת נוטפין ואין כאן זחילת מעין, אבל לענין משכו
 בצפון שיהי מחובר למעין וכרי הוא מחבר למעין זה כונת הכה"ד,
 ומ"מ במקום שהיה מהלך בתחלה חשיב המעין וצטלון בו כל
 המים הבאים עליו ונטפלין למימיו וכמגדל המעין חשיב
 ומשי"ב כמ"ו דבס"ח מעברין המים שחון לשוקת בזוחלון אף
 שהשאובין מרובין אם באמת הדין כן ל"ל משום דמן
 הדין גם המים שבשוקת חשיב מעין ח"ל דהחמירו משום גזירה
 כמשי"ב כר"ש ובר"א"ש רפ"ה הקילו חוזה לה, וכ"כ ש"ך ס"ק ל"ג,
 ומשי"ב דבס"י מעטבר בזוחלון מי בזריכה המרובין ממי המעין, חמור
 אם מדמה החם למעין שרבה עליו שאובין והמשיכו למקומות חדשים
 ודאי אינו מעטבר בזוחלון, ואי מדמה החם למקום שהיה מהלך
 בתחלה ח"כ ל"ק ומשי"ב דבנדר משום גזירה, לא החזיר כאן גזירה
 לא בגמ' ולא בראשונים, והלא רבו נוטפין הוא דין מעין עומד
 שרבה עליו כמשי"ב כמ"ו בשם רמב"ד וצביס עומד ורבה עליו
 משמע דניחא לי להט"ו שאין מעטבר בזוחלון, וכמשי"ב כמ"ו צ"י,
 ומשי"ב דצענין למעלה במקום הפשוט שלגים שאין ע"ס מי מעין
 פסול משום שאין קטפרם חיבור אינו מוזן שאם רחוי ליתן דין
 מעין לכל המהבר למעין לטבר בזוחלון, ח"כ גם הנוטפין שלמעלה
 דין הוא שיעברו בזוחלון, והמעטבר בזוחלון מעטבר בקטפרם, אבל
 צמח אין רחוי למים שלמעלה שאין בכן חשיבות מעין לטבר
 בזוחלון כדיון מעין שמימיו מוטפין ושרבה עליו שאובין שאין מעטבר
 בזוחלון, וכשי"ב בשאובין שאין בכן מי מעין כלום, ומיכו איכא
 מ"ד דקטפרם זוחלון חרי מולי ניהו וכמשי"ב קמא ס"י ג' ס"ק
 י"ב, אבל משמע שאין כן דעת ר"ש ור"א"ש כמשי"ב ע"ס.

(ו) ומשי"ב כמ"ו בשם רמב"ם שהביא מרדכי בשבועות, דברי
 רמב"ם לריבין פירות, ונראה דקמא לי אף מעין
 מעטבר בזוחלון לאדם דבני מים וכדעת ר"ח, והלא אין הזוחלון
 חיבור, וניחא לי דקיי"ל כר"י אם היו רגליו של ראשון נוטפות
 במים אף בשני עהור, ודוקא גוד אחיה אבל לא גוד אחיק, והלכך
 כשעובל צובר שיש למעלה ממנו מים שפיר דמי, ומיכו לר"ך ע"ס
 למה פסק כר"י הא רבנן פליגי עלי, וגם ר"פ ולי"ק חלו"א דר"י
 חגיגה י"ע ח' ס"ל דלא חזר ר"י ח"ל במעלות דרבנן, וק"י רמב"ם
 איחא צמרדכי ע"ס גם בשם ר"ח ש"י בשם ר"ח הא דקטפרם אינו
 חיבור היינו דוקא מי גשמים דעמידין לפסוקו אבל מי נהר דאין
 עמידין לפסוקו הו"ו חזק, וכל דכל מעין שאינו פוסק קטפרם
 חיבור, ומיכו קשה מהא דתנן גל שנתלש ובו מים ונפל על האדם
 ועל הכלים טהורין, הלא החם עתיד לפסוקו וגם יש מים למטה
 ממנו ומ"מ השיב חיבור וע"כ דבמעין זוחלון חיבור לטול ולש"ג.

סימן ג

(א) שר"ע ס"י ואם הפסוק ראש הקילוח כ"י, יש לפי לפי ר"ש
 ורמב"ד דזריקתה חיווי ומ"מ כשנפסק מן המעין
 דיון כמקוב, ח"ס סג' בחיבור כ"ש או צענין כשפ"ה, ונראה
 דסג' ככ"ש דכל שהמעין מחובר כאן חשיב מעין, אמנם בר"ש
 פ"ה מ"ב מצוהר דהא אין כשפ"ה לא חשיב חיבור, והכונה בנפסק
 במעין

גשמים על מי הנהר (טו) אינם מטהרים בזוחלין אלא באשבורן לפיכך וכו' נסח הלאה"ד נספח נעלי הנפש: י עס מהא דלנוה דשמואל עס וכפי הרמז"ס:

שער המקוה

הגיעה וחילתו קודם דכל שהוא מושך חשיבי המים הבאים אליו כזורעים תוך המעיין ובטלים בו. וכשלא היה המעיין מושך, אם רבו נוטפין על הזוחלין פסול מלטהר בזחילה אף במקומו הראשון שהיה זוחל בו בתחילה. והשו"ע כאן לא ביאר באיזה אופן פסל ברבו הנוטפין על הזוחלין אם במקומו הראשון או במקומו החדש או שגם בזה מכשיר, ובפשטות כאן שהעתיק השו"ע את לשון הרמב"ם, וכפי שביאר הוא בדבריו איירי במעיין עומד ופסלינו ברבוי נוטפין, או אפילו במושך מ"מ במה שבא מן הצדדים אין טובלין כל זמן שלא נתערב בו, בכהאי גוונא מיירי השו"ע שפסל, אלא דקשה מדוע פסק דין זה בפשיטות ולא הקדים לזה דין דמתני' דנדל דתשמע ממנו דיש חילוק בין עומד למושך, וכן הקשו (טו) האחרונים: (טו) אינם מטהרין בזוחלין ואע"ג דקי"ל דמים שאובין שנפלו לתוך ארבעים סאה אינם פוסלים את המקוה ואפילו כל מימות שבעולם (כדלקמן סעיף טו), וא"כ מ"ש

ביאורים

נוטפין פסול בכל ענין, כן הכין גם הט"ו בדברי הראב"ד, ולכן תירץ עפ"י הראב"ד את קושית תה"ד דאה"ג גם לענין רבו נוטפין על הזוחלין מכשרין כשבאו הנוטפין אל הזוחלין כשהיו במצב של זחילה. וראיתי בספר מקוה ישראל (אות ד') שביאר שהט"ו למד בכוננת הראב"ד שהקשה על פרת וכו' דעיקר תירוצו שתלוי במקום שהיה יכול להלך מתחילה או לא והט"ו תירץ עפ"י דממילא אין כאן קושיא מ"ש משאובין כי הרי אם הוא במקום שיכול להלך מתחילתו הלא באמת מכשיר המעיין את הנוטפין בהשקה גם לדין זוחלין, ומה דסיים הט"ו ה"ג רמהני כיון דמעיין מושך הוא, נראה דרהימת לישנא בעלמא הוא כי כל קענן בדברי הראב"ד בדקדוק יראה דהחילוק הוא רק בין מקום שיכול להלך מתחילתו למקום שאין יכול להלך מתחילתו, אבל לא בין מושך לעומד, עכת"ד. ומתחילה גם אני הייתי סבור כן דאיכא ריהמת לישנא דט"ו אולם לבסוף נוכחתי לדעת דאינו כן אלא כמו שכתבנו לעיל דגם לראב"ד בעינן שיהיה גם מושך מתחילה, שהרי הט"ו לקמן בסק"כ גבי מה שנפסק בשו"ע דמעיין שהמשיכו לבריכת מים דיש לה

כל דין מעיין אף לטהר בזוחלין, כתב דאיירי דוקא שהמעין היה מושך תחילה אלא שעכשיו הוסיף המשכתו לבריכה, אבל אם היה המעיין עומד תחילה והמשיכו לבריכה לא מהני לענין זחילה ואינו מטהר אלא באשבורן, ולכא"ו דבריו אלו סותרין את מסקנתו שכתב בסמוך דמעין ליכא פסול דרבו נוטפין על הזוחלין וא"כ אף אי מיירי במעיין עומד לא יפסל ברבוי נוטפין, ש"מ דהט"ו מכין דגם לשיטת הראב"ד (דהט"ו) פסק כמותו כמו שמבואר כאן בתירוצו) כענין שיהיה מושך מתחילה ובוה יש חילוק בין מקום זחילתו הראשון למקום זחילה חדש. וכדברינו מוכח גם מהט"ו שם בסק"כ ב ד"ק והשכח. אלא דהט"ו מקשה על תירוצו ממאי דאיכא בסעיף ח חוצה לו מותר מטעם שהמים המועטין מטהרין את הפסולין המרובים, כלומר הואיל והמים נכנסים לשוקת ונפסלו שם משום שאובין אינם נדונין כמי מעיין זוחלין אלא כנוטפין שאובין הפסולים, א"כ נהי דהמעין היה מושך מתחילה, מ"מ המים שעל שפתו (שהם זוחלין כשרים) לא זחלו מתחילה במקום הנוטפין שמן הצד והאיך מכשירין אותם הא בכה"ג איכא למפסל משום רבו נוטפין על הזוחלין שלא במקום זחילתן הראשון, וכן קשה מסעיף י גבי מעיין שהמשיכו לבריכה שיש בה נוטפין דחשיבי המים שכברכה כמעין ומטהרין אף בזוחלין, אמאי הלא המעיין לא היה זוחל שם מתחילה, ותירץ הט"ו וחדש דכל פסול רבו נוטפין על הזוחלין שייך דוקא כנהר שמא יטבול בחדרלית ורק בנהר שייך חשש זה דהמים באים אליו גם מנשמים והפשרת שלגים ומש"ה חיישינן, משא"כ לענין מעיין שכל מקור מימיו מנביעה עצמית ולא ממי גשמים שבאים אליו וליכא למיחש לחדרלית לא פסלינו ברבו נוטפין על הזוחלין ומש"ה לא תקשי מסעיף ח' וסעיף י' דהתם איירי במעיין. והאחרונים מאנו כחידוש זה של הט"ו, והחזו"א כתב (מהד"ח סי' ב' סק"ז) דלא הוזכרה גזירה זו דשמא יטבול בחדרלית לא בנמרא ולא בראשונים לענין דין נוטפין שרבו על הזוחלין, ובספר בית מאיר כתב על דברי הט"ו בזה"ל: אשר על כן בדה מלבו מעם לאסור

שער הציון

ע, ע"א, ובשו"ת דובז מישרים ח"א סי' סט: (טו) מהר"ם ש"ק חיו"ד סי' קלג, ומה שרצה הדברי חיים על מקוואות ספ"ח לבאר בדעת השו"ע אין נראה לי מזה דברי הכס"מ שביאר בדעת הרמז"ס ודו"ק:

באשבורן
כל שהוא
זראשונים
ור עיקרי
חילוק הוא
וזחלין רק
ל במקום
ז אף ברבו
נחילה שם
ועין בתוך
למעין.
ל הזוחלין
חל מקודם
ים אך לא
יתין מיירי
ים שאובין
המהרי"ק.
ס"מ פ"ט
היה מעיין
זר בזחילה
קום שלא

ולת נוטפין
זוסלין מקוה
שוב למעיין
ברי הראב"ד
אמרינן לענין
והלא פרת
זשיכון אותו
ז נתרבו שם
דכשר ואינו
לכא"ו דברים
קומי הראשון
ז על הזוחלין
עיקר החילוק
החילוק הוא
נדל מדקתני'
ברבו נוטפין
עומד ורבו

הר"א ל י שער הציון סי' ס"א